

CO SE DĚJE ZA ZDMI CELY

Matouš 11,2-6

1. Ten, který ukázal na Krista

Jan Křtitel je ve vězení. Jak se do něj dostal se dozvídáme až ve 14. kapitole. Dočteme se tam, že Jana dal zavřít do vězení vladař Herodes. Jan se mu stal nepohodlným. Opovážil se totiž kritizovat vladařův nelegitimní svazek s Herodiadou. Čteme tam, že Herodes by Jana rád zbavil života, ale bál se lidí, protože ho měli za proroka. Podle dalších evangelistů se ovšem zdá, že Herodes byl vnitřně rozpolcený, Jana by se asi rád zbavil, ale na druhé straně se jej bál a rád mu naslouchal. Proto jej paradoxně chránil. Až lest Herodiady a její dcery (dle tradice Salome) byl Herodes prakticky přinucen Jana popravít.

Ale v našem příběhu je Jan ještě ve vězení a čeká, jaký bude jeho osud. Posílá dva ze svých učedníků, kteří s ním patrně i v tom vězení mohli mít nějaký kontakt, a posílá je za Ježíšem s otázkou. Ta otázka nám může připadat poněkud překvapivá: „*Jsi ten, který má přijít, nebo máme čekat jiného?*“ (v. 3). Popravdě nám asi tato otázka právě k Janu Křtiteli zrovna dvakrát nesedí. Tak jak čteme ty zmínky o Janu Křtiteli v Novém zákoně, nějak nám k němu podobný dotaz neladí. Proč? Protože to byl právě Jan Křtitel, který na počátku Ježíšova veřejného působení zřetelně dosvědčil, kdo to je. Když Ježíš za Janem přišel, aby se od něj dal pokřtít, je Jan překvapen a považuje to za nepochopitelné: „*Já bych měl být pokřtěn od tebe, a ty jdeš ke mně?*“ (Mt 3,14). Byl také svědkem hlasu z nebe: „*Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil*“ (Mt 3,17). Ještě výrazněji to Janovo rozpoznání Ježíše jako Mesiáše vysvítá z podání evangelisty Jana (J 1,15; 32-34). Jan tedy velice jasně a zřetelně dosvědčil, že Ježíš je Bohem slíbený Mesiáš, ba sám Syn Boží.

O Janově dalším působení toho už příliš nevíme. Ale zdá se být zřejmé, že Ježíšovo a Janovo hnutí fungovalo nějakou dobu souběžně. Jan měl své učedníky a Ježíš měl své učedníky. Z dalšího působení Jana Křtitele se ovšem dozvíme už jen právě to, že kritizoval vladaře pro jeho nelegitimní vtažení s manželkou svého bratra. Jan tedy i nadále působil v prorockém stylu. Proroci ve SZ prosluli i tím, že neváhali mluvit proti zlořádům mocných. Jan musel být velmi odvážný člověk. Řekli bychom silná duchovní osobnost. Také to byl asketa každým coulem. Možná působil trochu jako divous. Žil v poušti, oblékal se od velbloudí srsti a živil se kobyly a medem divokých včel. I jeho poselství bylo prudké a nekompromisní. Zbožným farizeům, kteří přišli k jeho křtu, říkal: „*Plemeno zmijí, kdo vám ukázal, že můžete utéci před nadcházejícím hněvem? Neste tedy ovoce, které ukazuje, že činíte pokání*“ (Mt 3,7-8). Úlohu Mesiáše pak viděl takto: „*Lopata je v jeho ruce; a pročistí svůj mlat, svou pšenici shromáždí do sýpky, ale plevy spálí neuhasitelným ohněm*“ (Mt 3,12). Živil se medem, ale medové jeho poselství rozhodně nebylo. Bylo to poselství burčující, nikoho nešetřící, vedoucí k radikálnímu obratu a změně života. A Mesiáš je ten, který věci protřídí a přivede k cíli. Neexistuje nic mezi. Buď to sýpky, nebo neuhasitelný oheň.

2. Co se děje za zdmi cely

Ale všechny ty biblické zprávy o Janu Křtiteli dosvědčují, že i když nejprve „jasno“ neměl (viz J 1,31.33), potom, díky Božím světlu zcela jasně dosvědčil, že Ježíš je Mesiáš, Syn Boží. Když tedy známe všechny tyto okolnosti, přijde nám asi poněkud zvláštní, s jakým dotazem Jan Křtitel své učedníky za Ježíšem posílá: „*Jsi ten, který má přijít, nebo máme čekat jiného?*“ Cožpak to nebyl právě on, kdo nad jiné viděl víc, který dosvědčil Ježíšovo mesiášství? Jak to, že se najednou takto ptá? Kdo jiný by měl znát a dosvědčovat odpověď na tuto otázku, než právě on? Vždyť k tomu byl Pánem Bohem vyvolen a poslán. On přece byl tím, kdo připravoval Mesiášovu cestu. Byl jeho předchůdcem. A tento úkol splnil dobře.

Žel nejsme spraveni o podrobnostech toho, co Jan v tom vězení všechno prožíval. Ale z té jeho otázky se můžeme domnívat a domýšlet, že to pro něj nebylo úplně jednoduché. Nejen útrapami samotného věznění, které v té době jistě nebylo nikterak lahodnou záležitostí, ale zdá se, že to pro něj bylo těžké i duchovně. Ve stínu a chladu kobky jistě přijdou všelijaké myšlenky. A zdá se, že i Jan prochází ve vězení jistými pochybnostmi. A vypadá to, že to nejsou pochybnosti banální, ale týkající se zcela zásadních otázek. Jistě jen domýšlíme, ale snad nebudeme úplně daleko od skutečnosti, když budeme Janovu otázku chápat jako výraz přehodnocování věcí a jako výraz pochybností a nejistoty. Jan byl bezesporu silnou osobností.

Kritizovat panovníka, to už chtělo jistou kuráž. Ale zdá se, že i ti nejsilnější nejsou za jistých okolností prosti pochybností a nejistot. Pro Jana to bylo vězení. Jistě musel počítat s tím, že když kárá panovníka, nemusí to s ním dopadnout nejlépe. Doklady o tom, jak dopadli někteří jeho předchůdci proroci ve SZ jistě znal. Přesto to na něj asi v tom vězení „dolehlo“. Když je člověk někde uzavřen a jeho kontakt s vnějším světem je minimalizován, má krom jiného najednou hodně času na přemýšlení. Ani se o to nemusí nijak zvlášť snažit. Myšlenky se jednoduše rojí samy. Možná to částečně známe i my, i když jsme nebyli uvěznění. Třeba když jsme nějakou dobu upoutáni na lůžko, nebo, když v noci nemůžeme spát. Dokud jsme stále něčím zaměstnání, na něčem pracujeme, něčemu se věnujeme, posloucháme televizi, surfujeme po internetu atd., tak myšlenky nemají moc šanci se projevit. Ale třeba večer nebo v noci na lůžku to začne. Honí se to páté přes deváté, jako film se nám odvíjí dnešní den, hodnotíme v sobě různé situace. Jistě něco takového můžeme tvůrčím způsobem prožít i při nepovrchní, hlubší modlitbě, kde jen neodříkáváme modlitbu, ale dáváme průchod svým myšlenkám a pocitům. A tak je to v běžném, normálním životě. A teď si představme studenou a temnou celu, patrně samotu, či přítomnost jiných vězňů. Tehdy patrně také nicnedělání v cele. Tam je všechno ještě několikrát umocněno a myšlenkový svět dostává silně zabrat.

A patrně i Jan Křtitel si v sobě přehrává svůj dosavadní život, svou službu. Hodnotí a přehodnocuje vše, co se událo. Probírá to v sobě. Když tu se v jeho toku myšlenek vynoří temné stíny pochybností. A jak to vlastně ve skutečnosti je? Je ten Ježíš, kterého jsem dosvědčil, skutečně Mesiáš? Nebo není? Dosavadní silné přesvědčení je náhle nalomeno, začíná se drolit. To, o čem byl dříve pevně přesvědčen, je najednou erodováno pramínky pochybností. A když takový stav trvá déle (a Janovo uvěznění patrně bylo delší), ty erodující pramínky pomalu ale jistě začnou podemílat jinak pevný základ.

Jan zkrátka znejistěl. Proč ale? Co v něm vlastně ty pochybnosti vzbudilo. Čteme tam k tomu toliko to, že když Jan „*uslyšel o činech Kristových*“, poslal za ním dva své učedníky s tou otázkou. Tu otázku patrně vyvolalo to, že se mu donesly zprávy o působení Pána Ježíše. To je pro nás možná ale dvakrát zvláštní. Čekali bychom, že když Jan tyto zprávy obdrží, že se naopak posílí ve víře. O jakých činech Kristových se mohl asi tak dozvědět. No nejspíše tom, jak káže o blízkosti Božího království, jak uzdravuje nemocné, vymítá zlé duchy apod. Tedy všechno to jsou věci povzbudivé, nadějně, plné Boží láskyplné moci, která vysvobozuje lidi z hříchu a utrpení. V Janovi ale zdá se zprávy i činech Kristových vyvolávají spíše pochybnosti než posílení ve víře. Proč? Měl snad jinou představu o tom, jak by se měl Mesiáš projevat? Je to možné. I když měl Jan od Pána Boha co se týče Krista mnohem více světla než jiní kolem, přece ani on neviděl do plnosti Božího díla. Byl to prorok, ale ani proroci neviděli realitu v její plnosti, jak ji může vidět jenom Pán Bůh. I proroci viděli jen to, co jim Pán Bůh odhalil. Jistě, bylo to velké, co Jan viděl, ale určitě to nebylo všechno. A je skutečně možné, že Jan měl ještě trochu jiné představy o tom, jak by měl Mesiáš působit. Nevíme. Ale možná mu chybělo víc toho radikalismu, který si s Mesiášem spojoval. Viděl ho přece jako toho, kdo shromažďuje zrna a pálí plevy. Ano, Ježíš působí mocně a koná jistě dílo Boží, ale nechybí v tom něco podstatného? Neměl by se Mesiáš vyznačovat ještě něčím víc, než kázáním a uzdravováním nemocných?

3. Zvěstujte, co vidíte a slyšíte

Otázka pochybností víry. Možná se této otázce poněkud vyhýbáme. Možná to máme nastaveno i tak, že pochybnosti víry jsou něčím pro křesťana nepřijatelným a nepřípustným. Očekává se od nás přece, že budeme celým srdcem věřit, ne že budeme kolísat a pochybovat. Duch Boží nás přece mocně ujišťuje v našem srdci, že jsme Božími dětmi (viz Ř 8,16). Tak jaká pochybnost? Nevím, ale možná můžeme mít i strach své pochybnosti víry, pokud by se objevily, nějak vyjádřit před druhými z obavy, že budeme vnímáni jako špatní křesťané. Ale Bible zná různé pochyby a pochybující. Petr, který tone ve vlnách – Ježíš se ho ptá: Proč jsi pochyboval. Nebo Tomáš – dokud nevidím rány na jeho těle, neuvěřím. Nebo zoufalý otec posedlého syna, když ho Ježíš povzbuzuje k víře – Věřím, pomoz mé nedověře. Nebo někteří z učedníků po vzkříšení: „*Spatřili ho a klaněli se mu; ale někteří pochybovali*“ (Mt 28,17). V listu Judově čteme výzvu: „*S těmi, kdo pochybují, mějte slitování*“ (Ju v. 22). Ne odsudte je, ale mějte s nimi slitování. Mějte pochopení.

Nevím nakolik se otázka pochybností projevuje či neprojevuje v životě nás všech. Patrně s ní ale nějakou zkušenost máme i my. Možná to nemusí být pochybnosti typu, zda Bůh opravdu existuje nebo ne. Možná ještě častější ale při nás budou pochybnosti týkající se života víry. Když se naše představy dostanou do rozporu s tím, jak věci ve skutečnosti jsou. Máme pak možná mnoho otázek, jak to tedy vlastně je. Otázky, ve kterých se ptáme, jak to vlastně Bůh myslí, jak Bůh jedná? To byl patrně asi případ Křtitelův. Patrně měl své představy, které se ne zcela naplňovaly. Některé věci se děly jinak, než by si myslel a nejde mu to dohromady. Takových situací může být v našem životě mnoho. Myslíme si, že víme, jak by měl Bůh jednat. Ale stane se třeba pravý opak. Jsme pak nejistí. Naše představy o Bohu jsou někdy vystavovány zkoušce. Je to ale takto nutné, protože kdyby Bůh jednal přesně podle našich představ, byl by to jen nějaký bužek splněných přání, nikoliv Bůh, Svrchovaný Pán všeho. Život je ve své podstatě obrazoborecký. Stále nám nějak ta naše schémata narušuje. Rádi si tvoříme iluze toho, jak by věci měly být a jak by Bůh měl jednat. Ale Bůh nám tyto iluze často narušuje a boří. Nedovoluje nám v nich se zabydlet. Vede nás tak k tomu, abychom se neuzavírali do svých představ a byli stále otevřeni překvapujícímu tajemství, kterým je Bůh. Modly jsou uklidňující, ale neživotné. Bůh je překvapující, ale právě proto přináší život, který pulzuje.

A můžeme také říci, že i když vždycky nechápeme, proč a jak Bůh jedná, přesto nám to nemusí bránit v tom Bohu důvěřovat. Ano, v Bibli čteme, že Boží cesty jsou někdy nevystopovatelné (Ř 11,33); také čteme v Izajášovi: „*Jako jsou nebesa vyšší než země, tak převyšují cesty mé cesty vaše a úmysly mé úmysly vaše*“ (Iz 55,9). Před Božími cestami se nejednou musíme pokorně sklonit, protože nás převyšují. Přesto nám to ale nemusí bránit Bohu důvěřovat. I když nepronikneme všechny cesty Boží, můžeme se přidržet toho, co nám z Písma zřejmé, jasné a jisté je. A takových věcí je mnoho. Především si můžeme být jisti Boží věrností a charakterem. Víme, že Bůh je svou podstatou láska, že je milosrdný; že je také svatý a spravedlivý. Víme, co z lásky udělal pro naši spásu v Kristově oběti a vzkříšení. Víme také, „*že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha*“ (Ř 8,28). Nám to tak jistě připadat nemusí, ale můžeme se učit důvěřovat, že skutečně všechno si Pán Bůh může použít k našemu dobru, jakkoli je to pro nás v tu chvíli třeba nepochopitelné. Je jistě mnoho věcí, kterými si můžeme být jisti. A to nám může být pomocí i v těch věcech, které nám jasné nejsou. I v nich se můžeme povzbudit tím, co nám z evangelia jasné je. Navzdory nepochopitelnostem tohoto světa se můžeme přidržet toho, že nás Bůh věrně a vášnivě miluje a nikdy nepřestane, že učinil vše pro naši spásu, že nás drží ve své ruce, že na nás čeká ve svém domově...

Jakou odpověď dostal Jan Křtitel na své otázky. Ježíš mu vzkázal: „*Jděte, zvěstujte Janovi, co vidíte a slyšíte: Slepí vidí, chromí chodí, malomocní jsou očišťováni, hluší slyší, mrtví vstávají, chudým se zvěstuje evangelium*“ (v. 4-5). Ale patrně přesně tyto zprávy se k Janovi předtím donesly. A vzbudily v něm pochybnosti. Ale Ježíš mu nedává nic jiného. Ano, Jane, právě to, co jsi slyšel, a co ti znovu připomínám, je to, co potřebuješ slyšet. Někdy na své otázky dostaneme jinou odpověď než jsme čekali. Možná až časem pochopíme a doceníme, že to bylo právě to, co jsme slyšet potřebovali. Jan má znovu slyšet o projevech Boží lásky a spásy lidí. Ta spása se projevovala různě, uzdravením těla, osvobozením z moci satanovy, křivením mrtvých či zvěstováním radostné Boží zprávy chudým. Takto různě Ježíš přinášel Boží lásku, milosrdenství a spásu do životů lidí. Takto, musíš i ty, milý Janem, chápat Boží jednání skrze Krista. Právě takto to Bůh chtěl. Takto se chtěl Bůh zjevit světu. A tak blaze všem, kdo to dokážou takto přijmout a nad Ježíšem a jeho působením se neuráží, kteří v něm naopak spatří a přijmou i svou vlastní spásu.

A tak ani my jistě nerozumíme všem cestám Božím. Ale velkou posilou nám může být v čase zkoušek, pokušení a třeba i pochybností vždy hledět na Pána Ježíše, přítele hříšných, toho, který zjevil Boha jako Boha lásky a milosrdenství, jako Boha pravdy, která nezavrhuje, ale vysvobozuje. Kéž nás povzbudí pohled na Krista, ve kterém se plnost Božství darovala světu v úplném sebevydání, která se nám darovala až do nejzazší krajnosti.

Neděle 26.4.2020, CB Praha 3, M. Žemlička